

Viborg Kommune
Prinsens Alle 5
8800 Viborg

22.08.2025

Projekt nr.: 1021334-004
+45 2774 2214
clth@arteliagroup.dk

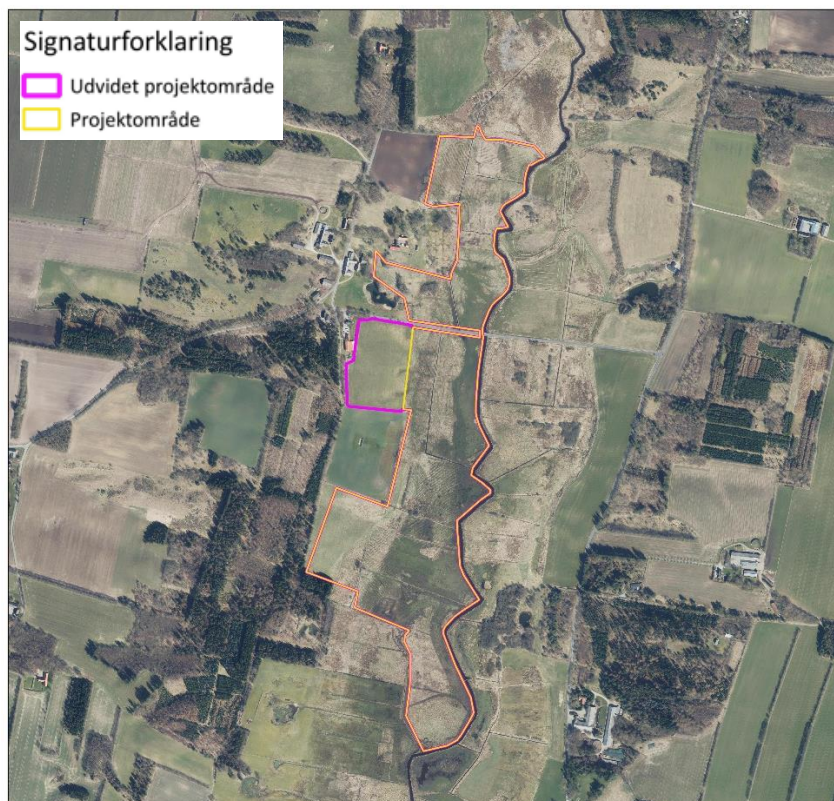
Ansøgning om tilladelse efter Vandløbslovens § 17 og dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3

Der søges tilladelse efter Vandløbslovens § 17 og dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3 til om-lægning af Gnaves bæk.

Baggrund og Formål

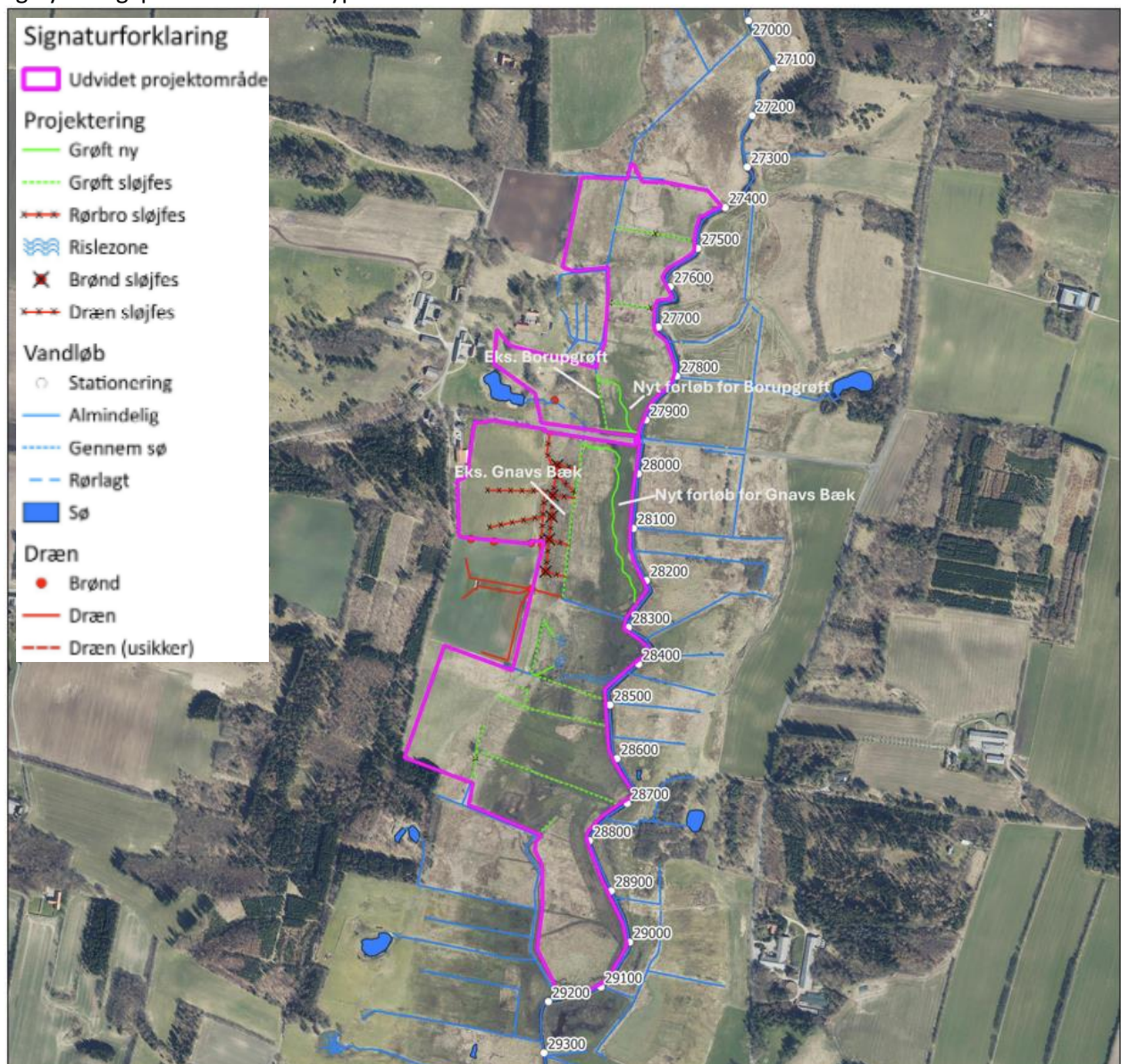
Projektet tager udgangspunkt i Klima-Lavbundsordningen, administreret af Styrelsen for Grøn Areal-omlægning og Vandmiljø (SGAV), der har til formål at reducere drivhusgasudledning ved at udtage kulstofrige lavbundsjorder fra drift. Projektet indebærer at genetablere en naturlig hydrologi, ved at sløjfe dræn og åbne grøfter samt oversvømmet med vandløbsvand for at reducere CO₂-emissionen fra projektområdet samt reducere udledningen af kvælstof fra oplandet.

Der er i 2024 udarbejdet en teknisk forundersøgelse for et projektområde på knap 30 ha ved Sønder Borup. I forbindelse med realisering er projektområdet blevet udvidet med ca. 3 ha, da en nabo ønskede at indgå i projektet, og arealet ville bidrage positivt til realisering af projektet, se figur 1.

Figur 1 Udvidet projektområde

Der søges tilladelse til at omlægge Gnaves bæk der løber gennem projektområdet. Gnaves Bæk er i dag en udrettet afdræningsgrøft, der er udpeget som beskyttet vandløb efter Naturbeskyttelsesloven, og målsat sammen med Simested Å, ID o9037, med et miljømål om god økologisk tilstand. I forbindelse med lavbundsprojektet vil bækken blive omlagt til et terrænært slygningsforløb, hvor bunden etableres med større sten. Omlægningen af vandløbet vil bl.a. bidrage til et bedre miljø for bl.a. fisk, samt give mulighed for at oversvømme omkringliggende arealer, som vil bidrage til reduktionen af CO₂-emissioner samt kvælstofudledning. Oversvømmelsen vil ske på et areal udpeget som § 3-eng, og hvor naturtilstanden er vurderet til at have ringe kvalitet. Oversvømmelserne vil bidrage til naturlig hydrologi på de våde naturtyper.

Figur 2: Projekttiltag med eksisterende og nyt forløb for Gnavs Bæk, placering af dræn og grøfter.

Eksisterende Forhold

Projektområdet er beliggende i Viborg Kommune og dækker matriklerne:

- 2m Sdr. Borup By, Låstrup
- 3o Sdr. Borup By, Låstrup
- 12f Skringstrup By, Skals
- 6 Sdr. Borup By, Låstrup

Størstedelen af projektområdet er ejet af Lars Jørgen Pedersen igennem Lerbjerg Holding ApS. De ca. 3 ha der er tilføjet til projektarealet på matr. 2m er ejet af Hans de Roos, Boruphedevej 1, 8832 Skals, og dyrkes som et omdriftsareal med skiftende afgrøder. Det oprindelige projektareal anvendes i dag til permanent græs, med MVJ-tilsagn (0 N). Arealet anvendes til afgræsning.

Stort set hele området er udpeget efter Naturbeskyttelseslovens §3 til hhv. eng og mose, med undtagelse af matr. 2m, og er beliggende indenfor Natura2000-området Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, Skravad Bæk. I projektområdet forefindes habitatnaturtyperne vandløb med vandplanter (3260), urtebræmme (6430), rigkær (7230), kildevæld (7220) og hængesæk (7140).

Den del af projektområdet der ligger nord for Boruphedevej er omfattet af arealfredningen Simested Å.

Fra oplandet mod vest ledes der dræn ind i området, som har udløb i Gnavs Bæk. Projektområdet har derudover åbne grøfter, som leder vandet fra oplandet ned til Simested Å, se Figur 2.

Tiltag

De primære projekttiltag i projektområdet omfatter omlægning af Gnaves bæk, omlægning af Borupgrøft og sløjfning af grøfter og dræn indenfor projektområdet. Projekttiltagene fremgår af Figur 2. **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet..**

1. Omlægning af Gnaves Bæk:

- Vandløbets nye forløb vil følge et mere naturligt og terrænnært slynget forløb.
- Der anvendes gydegrus og naturlige materialer i bunden af vandløbet for at fremme forholdene for fisk.
- De nederste 130 m, med udløb til Simested Å, bibeholdes for at sikre fortsat afvanding af naboarealet på matr. 2i og 5a Sdr. Borup By, Låstrup, der dræner direkte ned i vandløbet.
- I forbindelse med etableringen af vandløbets nye forløb vil de dræn der i dag ledes til vandløbet, blive afbrudt og fjernet, se figur 4.

2. Slyngning af den sydligste del af Borupgrøft

- Grøftens nye forløb vil følge et mere naturligt, slynget forløb, som vil forbedre de naturlige forhold

- Det nye forløb vil sikre, at afvandingen sker uden hydraulisk begrænsning i form af rørunderføring. Dette vil sikre mod vand på landevejen, som i dag udgør et problem om vinteren.

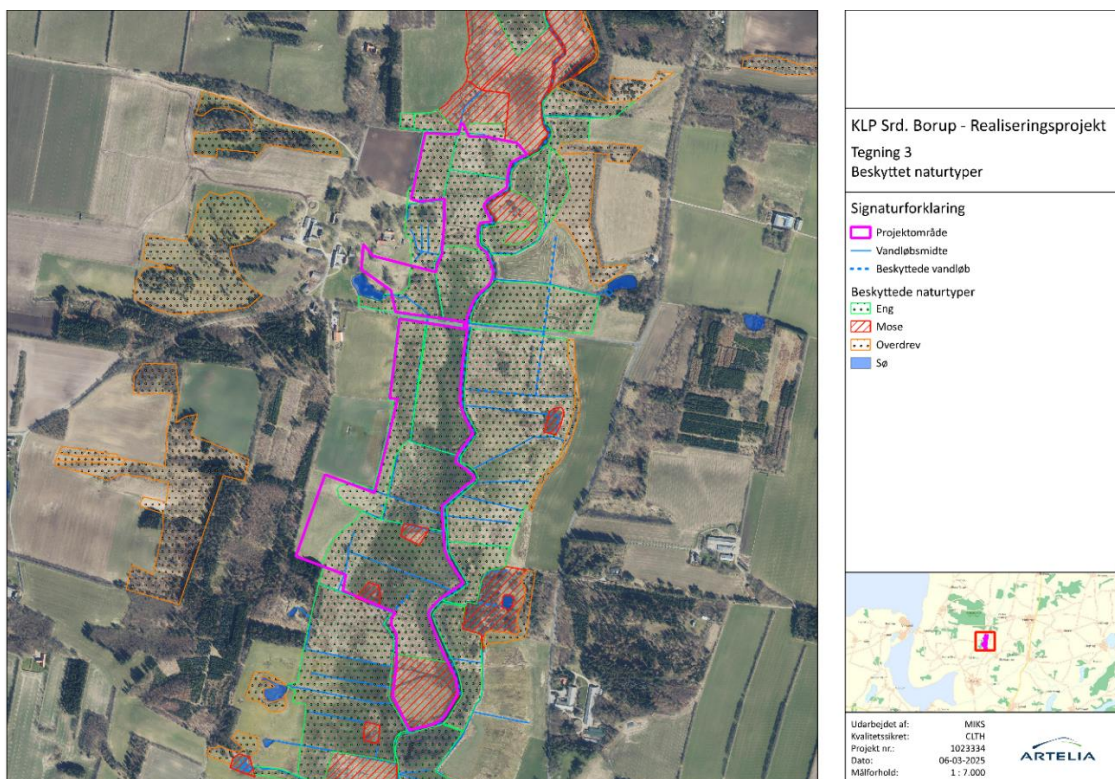
3. Sløjfning af grøfter:

- Eksisterende grøfter tilkastes for at genskabe naturlig hydrologi.

§3 natur

Stort set hele projektområdet er udpeget efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Størstedelen af området er udpeget som eng, og kun mindre arealer er udpeget som mose, se Figur 3. En større del af projektarealerne er blevet vurderet til at have en moderat naturtilstand i 2023. I forbindelse med gennemførslen af lavbundsprojektet, vil naturtilstanden kunne blive forbedret på eng- og mosearealerne, ved at der bliver genskabt naturlig hydrologi ved lukning af grøfter og dræn. Det vil kun være arealerne rundt om grøfterne samt området, hvor dræne bliver fjernet, som vil blive vådere i forbindelse med lukningen af grøfterne, hvorfor der vil blive skabt en mosaik af mere eller mindre våde arealer i området, som kan gavne fauna og flora.

Gnaves bæk er udpeget som § 3 beskyttet vandløb, det samme er grøften beliggende ved projektgrænsen mod syd, se Figur 3. I forbindelse med projektet vil Gnaves bæk blive slynget og der vil blive udlagt gydegrus, samtidigt med at bækken bidrager med at skabe naturlig hydrologi ved periedevs at oversvømme nærliggende arealer. Vandløbet vil opnå en naturlig tilstand, som kan bidrage positivt til målopfyldelsen.

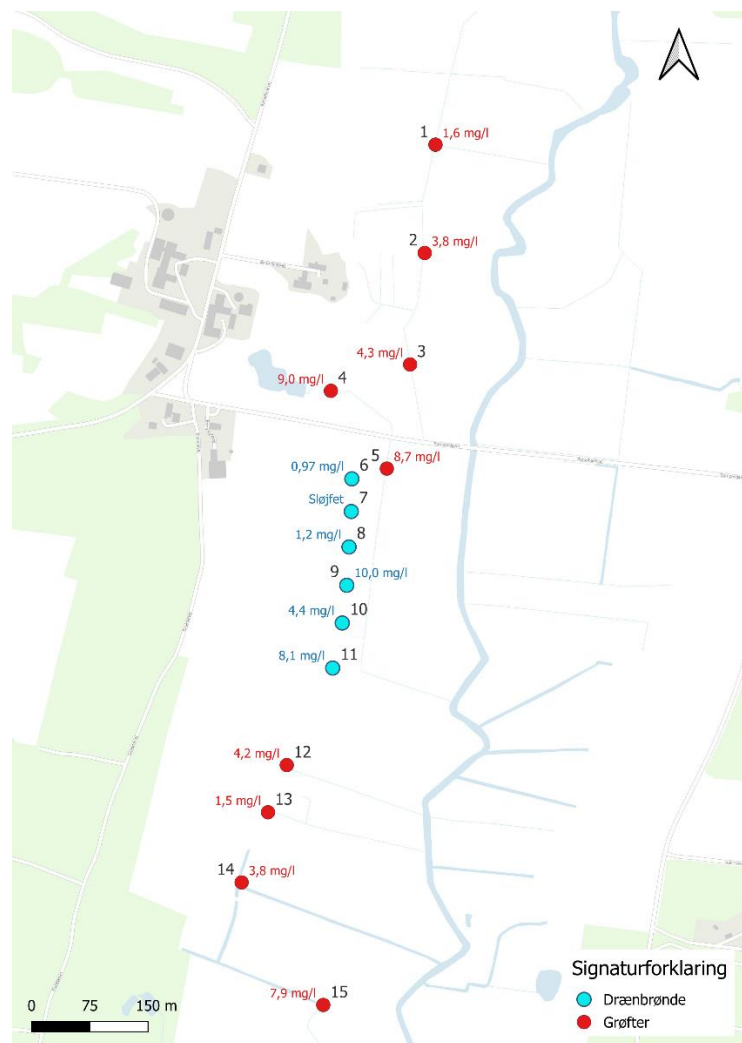
Figur 3: Oversigt over beskyttede natur indenfor projektområdet. De grønne skraveringer er eng, de brune skraveringer er mose mens de stiplede blå linjer er beskyttede vandløb.

Kvælstofkoncentrationerne i vandet fra de grøfter der sløjges, inkl. Gnaves Bæk, ligger på total N fra 1,5 til 9 mg/L, se figur 7. Med undtagelse af Gnaves Bæk, så er grøfterne ikke direkte forbundet med oplandet, hvorfor det må formodes at grøfterne er påvirket af trykvand. Der vil altså ikke blive udledt mere kvælstof til området, end der bliver i dag, hvorfor det vurderes, at naturen i de områder, der bliver overrislet med vand fra grøfterne, ikke vil blive påvirket. Gnaves Bæk er forbundet med oplandet via søen der ligger vest for projektområdet. Vandprøver viser at kvælstofkoncentrationen i Gnaves bæk er på 8,7 mg total N/L. Med baggrund i de målte kvælstofkoncentrationer i de øvrige grøfter, som ikke er direkte forbundet til oplandet, vurderes det, at der internt i projektområdet er en stor kvælstofpulje, hvorfor det vurderes, at overrisling med vand fra Gnaves Bæk ikke vil medføre en tilstandsændring på engarealerne.

Kvælstofkoncentrationerne i vandet i drænbrøndene ved marken på matr. 2m ligger på total N fra 0,97 til 10 mg/L, se Figur 4. **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet..** De eksisterende dræn fra brønd 6, 8, 9 og 10 fjernes i forbindelse med projektet. Det vurderes at drænene kun afvander marken på matr. 2m, som indgår i projektet, og som efter realisering vil blive udtaget af landbrugsmæssig drift, hvorved gødskningen ophører, og der vil dermed være en reduceret tilførsel af kvælstof til § 3 området øst for marken.

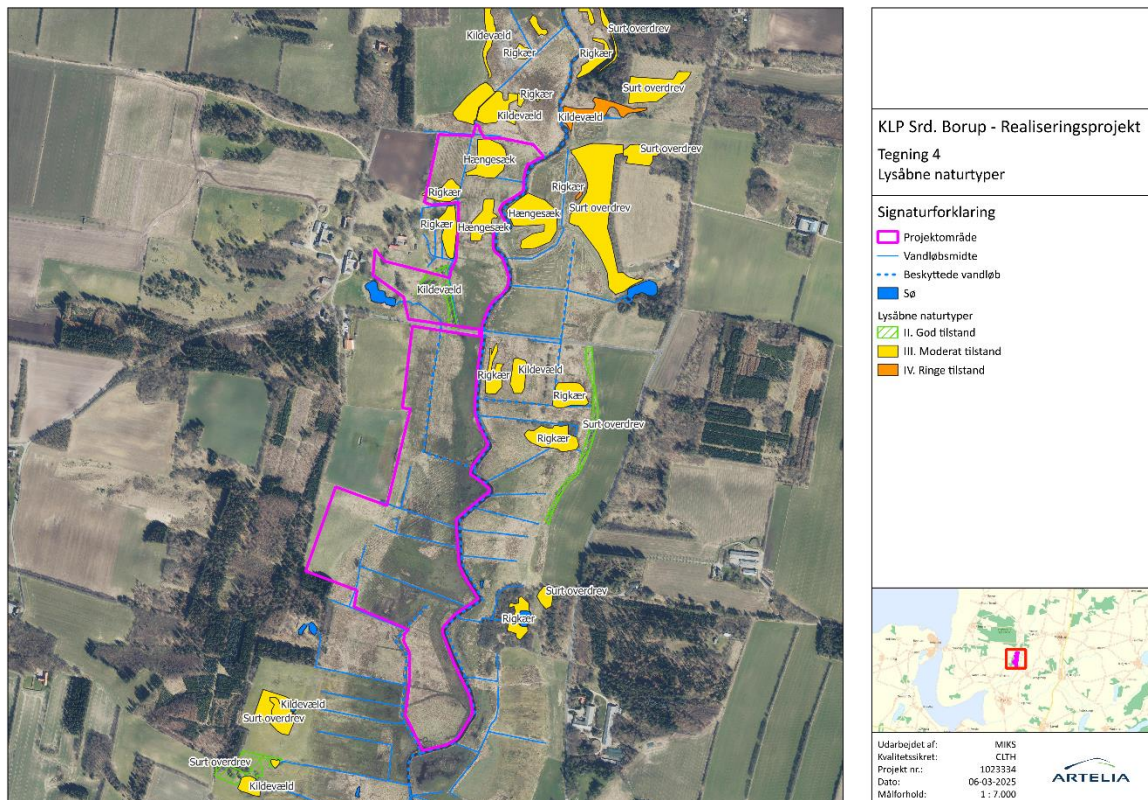
Natura2000

Projektområdet er del af Natura 2000-området Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simsted og Nørre Ådale (Habitatområde 30). På projektområdets arealer nord for Boruphedevej er der et område der er udpeget som værende et kildevæld samt to områder udpeget som værende hængesæk. Der vil blive tilkastet grøfter nær de to hængesække, men dette vil ikke medføre ændring i forholdene, da grøfterne kun har ringe vandføring i dag, hvorfor der ikke vil ske ændringer i afvandingen i nærområdet. Lige øst for kildevældet løber Borupgrøft, som er udpeget som naturtypen Nitrofile bræmmer (6430), som omfatter de ugræssede dele

Figur 4 Kvælstofkoncentrationer målt i total N i åbne grøfter og drænbrønde.

af vandløbsbræmmen. Grøften vil i forbindelse med gennemførslen af lavbundsprojektet blive om-lagt til et mere slynget forløb nærmere Simested Å. Det vurderes at bække vil opnå en mere naturlig tilstand, som vil forbedre forholdene for udvikling af naturtypen nitrofile bræmmer. Ændringen af Borupgrøftens forløb, vil ikke påvirke kildevældet, da afvandingen ikke ændres.

Figur 5: Oversigt over lysåbne naturtyper.

Simested Å er en del af udpegningsgrundlaget for Natura2000-området. Vandløbsstrækningen langs projektområdet er omfattet af vandområdeplanernes målsætning for Simested Å med et miljømål om god økologisk tilstand. Strækningen af Simested Å, der løber langs undersøgelsesområdet, er opdelt af broen/vejen – Boruphedevej. Vandløbet er et naturligt vandløb med en samlet økologisk tilstand vurderet til *God økologisk tilstand*, nord for Boruphedevej, og *moderat økologisk tilstand* syd for Boruphedevej. Den kemiske tilstand er ukendt. (Miljøministeriet Miljøstyrelsen, 2023). Gnaves Bæk, som løber igennem projektområdet, er en del af den målsatte strækning i Simested Å. I forbindelse med projektet vil Gnaves Bæk blive udlagt til et nyt forløb, som vil blive nærmere Simested Å og med et naturligt forløb med slyngninger. I forbindelse med omlægningen af bækken vil der endvidere blive udlagt gydegrus, som vil hæve bunden fra den nuværende kote med ca. 25 cm. Udlægningen af gydegrus samt genslyngningen af bækken vil bidrage til forbedrede naturforhold til bl.a. fisk, og dermed bidrage positivt til målopfyldelsen i Simested Å. Projektet vil endvidere bidrage til reduktion af kvælstofudledningen. Reduktionerne i næringsstofudledningerne bidrager til bedre vandkvalitet i både Simested Å og i Hjarbæk Fjord, hvor den reducerede tilførte næringsstofpulje kan bidrage til en reduktion af risikoen for eutrofiering. De forbedrede forhold i områdets vandløb kan medføre

forbedrede forhold for bl.a. odder og grøn kølleguldsmed, som begge er afhængige af rene og naturlige vådområder, og som begge er på udpegningsgrundlaget for området.

Fredning

Den del af projektområdet, der er omfattet af fredning, vil fortsat opfylde fredningsbestemmelserne, da projektet ikke medfører negative ændringer i Simsted Å's forløb eller de omkringliggende arealers landskabelige værdier.

Projekttilpasninger

For at sikre, at projektet ikke medfører uønskede effekter, gennemføres følgende:

- Bibeholdelse af skelgrøfter mod nord og syd for at undgå påvirkning af nabomatrikler.
- Etablering af grøft langs Boruphedevejs nordlige side for at undgå oversvømmelse af vejen.

Tidsplan og Økonomi

- Anlægsarbejdet forventes igangsat i sommeren 2025 og afsluttet inden for seks uger.
- Anslået økonomi: 1.522.000 kr., som afholdes af projektejer igennem tilsagn fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

Med venlig hilsen

Camilla Lerbjerg Thomsen

Projektleder | Biolog